

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 ความหมายของการรับรู้
- 2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้
- 2.3 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง
- 2.4 ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมการเมือง
- 2.5 บทบาทของครูในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย
- 2.6 สื่อมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของการรับรู้

“ การรับรู้ ” นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายเอาไว้หลายท่าน ดังนี้

Hilgard and Bower (1966) กล่าวว่า การรับรู้เป็นการทำงานของอินทรีย์ขั้นแรกสุดของการติดต่อกับโลกภายนอก โดยผ่านประสาทสัมผัส (Sense Organs) ทางตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ช่วยทำให้อินทรีย์เรียนรู้ในบรรดาสิ่งเร้าทั้งปวง

Wilson (1969) กล่าวถึงการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลความรู้สึกเข้าไปในสมอง บุคคลจะรับรู้และแปลความหมายของสิ่งที่รับรู้ตามลักษณะของข้อมูลที่มากระทบอวัยวะสัมผัส แล้วจัดระเบียบ (Organized) ไว้ในสมอง การรับรู้ของบุคคลแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับการศึกษาข้อมูล ผลการรับรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะบุคคลใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจสิ่งแวดล้อมจะต้องรับรู้สิ่งนั้น ๆ

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (ม.ป.ป.) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการรับรู้ว่า หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะสัมผัส

จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ (2515) ให้ความหมายการรับรู้ว่า หมายถึง กระบวนการที่คนเรารู้จักสิ่งแวดล้อมโดยใช้สัมผัสต่าง ๆ หรือภาพของโลกภายนอกที่บุคคลแต่ละคนมองเห็นในจินตนาการของตนเอง การรับรู้มีอิทธิพลนำไปสู่การกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

สถิต วงศ์สวรรค์ (2525) กล่าวว่า การรับรู้คือการใช้ประสบการณ์เดิมแปลความหมายสิ่งเร้าที่ผ่านประสาทสัมผัสแล้วเกิดความรู้สึกหรือรู้ความหมายว่าเป็นอะไร

สุณีย์ ธีรดากร (2525) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การแปลความหมาย หรือการตีความหมายจากสิ่งประสาธสัมผัสไปสัมผัสกับสิ่งเร้าภายนอกร่างกายให้เป็นสิ่งที่มีความหมาย การแปลความหมายนี้ผู้รับรู้จะต้องมีประสบการณ์ หรือความรู้เดิมในอดีตจึงจะเกิดความเข้าใจ เกิดการรับรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มีความหมายอย่างไร

รจรี นพเกตุ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายว่า การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการตระหนักรู้เหตุการณ์ หรือคุณสมบัติ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวด้วยอวัยวะรับความรู้สึก ทั้งนี้โดยมีการเรียนรู้ประสบการณ์ แรงจูงใจ อารมณ์ ฯลฯ ที่ได้สะสมอยู่ในตัวบุคคลผู้นั้นตั้งแต่เกิดเข้ามามีอิทธิพลร่วมอยู่ด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การรับรู้ เป็นการรับทราบต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบซึ่งอาจจะเป็นสิ่งแวดล้อม ความรู้ความคิด หรืออารมณ์ความรู้สึก ดังนั้น การรับรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือนำเอาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเข้าสู่สมอง ซึ่งจะมีการตีความหรือแปลความหมาย แล้วเก็บรวบรวมสิ่งต่าง ๆ จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้เดิมเป็นเครื่องช่วย

2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติและคณะ (2515) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้รับรู้ มีผลทำให้การรับรู้ของแต่ละบุคคลมีลักษณะแตกต่างกันไปที่สำคัญได้แก่ ความต้องการหรือแรงขับ (Need or Drive) ทักษะคติ (Attitude) บุคลิกภาพ (Personality) และการปรับตัวส่วนบุคคล (Personal Adjustment)

2) ความใส่ใจและการรับรู้ (Attention and Perception) ปกติคนจะไม่รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งหมด จุลรวมของการรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ ความใส่ใจหรือความตั้งใจในสิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตน

3) การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (Preparatory Set) เมื่อบุคคลอยู่ในสภาพเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ ย่อมช่วยให้บุคคลสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทำให้รับรู้สิ่งนั้นได้ดี หรือคล้อยตามสิ่งที่ตนเตรียมตัวมา

4) ความต้องการและแรงจูงใจ (Need and Motivation Factor) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้อีกประการหนึ่ง คือ ความต้องการและแรงจูงใจ คนเรามักจะเลือกให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หรือความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

5) ความต้องการและคุณค่า (Need and Value) การให้ความหมายหรือตีความของสิ่งของวัตถุหรือเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่คนเรารับรู้นั้นมักจะตรงกับความต้องการและคุณค่าของตนเองเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นสิ่งที่คนเรารับรู้อาจถูกกำหนดขึ้นมาจากความต้องการและคุณค่าส่วนตัวของบุคคลนั้น

6) บุคลิกภาพของบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ลักษณะของบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนกัน คือ บุคคลมีนิสัยชอบสังคม (Extrovert) กับบุคคลชอบเก็บตัว (Introvert) ย่อมรับรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางสังคมและการรับรู้ สิ่งเร้าที่ปรากฏไม่ชัดเจนแตกต่างกันเสมอ

7) ประสบการณ์เดิม (Early Experience) ประสบการณ์เดิมหรือพื้นฐานความรู้เดิมในเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ย่อมมีผลต่อการตีความของสิ่งที่เรารับรู้

2.3 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

2.3.1 ความหมายของข่าว และข่าวสารทางการเมือง (Definition of News and Political Information)

ข่าว ไม่มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนะความเข้าใจของแต่ละบุคคล และสังคม ซึ่ง ฉ้ออัน วุฑฒิกรรมรักษา (2536) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

ข่าว คือ รายงานเหตุการณ์หรือแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสด ๆ ร้อน ๆ มีความสำคัญแปลกใหม่ เป็นที่น่าสนใจของประชาชน

ข่าว คือ การรายงานข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กำลังได้รับความสนใจ มีความสำคัญต่อผู้คนจำนวนมาก

ข่าว คือ การรายงานของเหตุการณ์ หรือความคิดเห็นของนักข่าว และบรรณาธิการ ได้พิจารณาเลือกสรรแล้วด้วยความเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์หรือความคิดเห็นดังกล่าวเป็นที่สนใจของผู้รับสารส่วนใหญ่หรือบางส่วน

วันดี ทองออก (2538) ได้รวบรวมความหมายของข่าวลักษณะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ค.ศ. 1968 ข่าว คือ การรายงานหรือการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน หรือสิ่งอื่น (The Progressive English Dictionary, 1968)

ค.ศ. 1973 ข่าว คือ เหตุการณ์ (Event) ที่เพิ่งเกิดขึ้นและมีความสำคัญที่สร้างความสนใจแก่ผู้อ่านจำนวนมาก ข่าวที่สำคัญที่สุดคือข่าวที่สร้างความสนใจแก่ผู้อ่านจำนวนมาก

ค.ศ. 1983 ข่าว คือ ข้อมูลข่าวสารปัจจุบันที่สร้างความสนใจและมีผลต่อสาธารณชน

ค.ศ. 1989 ข่าว คือ การรายงานเหตุการณ์ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นที่เกิดขึ้นพึ่งไม่นานมานี้

Macneil อธิบายว่า ข่าวคือ การรวบรวมความเป็นจริงและเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นอย่างน่าสนใจ หรือมีความสำคัญเพื่อแจ้งให้ผู้อ่านทราบ

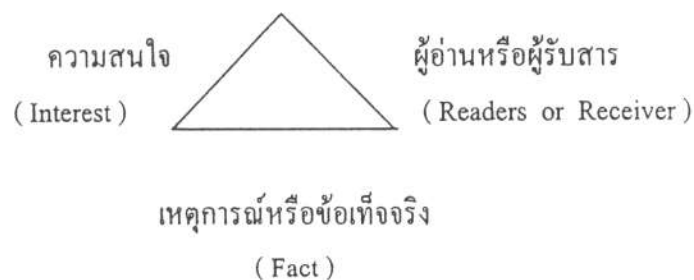
Spencer ให้ความหมายว่า ข่าวคือ การสื่อความเกี่ยวกับความจริงหรือความคิดใด ๆ ที่ถูกต้องแน่นอนให้ผู้อื่นทราบ

Stanley กล่าวว่า ข่าว คือ เครื่องวัดอันไม่เที่ยงแท้สำหรับความผันผวนในความทะเยอทะยานปรารถนา ความค้ำฟ้าไร้ศีลธรรมและความรุ่งโรจน์ก้าวหน้าของมนุษยชาติ

สำหรับข่าวการเมือง หมายถึง ข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางด้านการบริหารงานของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ระดับบริหารของหน่วยงานต่าง ๆ

สิรินทิพย์ ขันสุวรรณ (2539) ให้คำนิยามของข่าวว่า ข่าวคือรายงานของเหตุการณ์ หรือความคิดเห็น ซึ่งเป็นที่สนใจของผู้รับสารส่วนใหญ่หรือบางส่วน ซึ่งมีองค์ประกอบของ เหตุการณ์ที่มีคุณค่าข่าวดังนี้ คือ ปุณชนสนใจ ความถูกต้องและทันต่อเวลา ความใกล้ชิด ความมี ชื่อเสียง ความขัดแย้ง ผลกระทบ ความมีเงื่อนไข กัยพิบัติและความก้าวหน้า เพศ และความ แปลกประหลาดพิศดาร

ข่าว มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง (Fact) ความสนใจหรือ ความน่าสนใจ (Interest) ผู้อ่านหรือผู้รับสาร (Readers or Receivers) แสดงด้วยภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของข่าว

สวาสดิภา (อ้างใน บุญเลิศ สุภคิตถ, 2522) ให้นิยามข่าวสารว่า หมายถึง ความรู้ ซึ่งบุคคลได้รับการฝึกอบรมมาก่อน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526) ให้ความเห็นว่า ข่าวสารเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่ง เป็นตัว กำหนดอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมือง ลดความไม่แน่ใจ ช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพขึ้น ในเรื่องของการสื่อสาร ข่าวสารจะมีลักษณะเป็นสาร ในรูปลักษณะของสัญลักษณ์ ดังนั้น ข่าวสาร จึงหมายถึง เนื้อหาของสื่อที่ใช้อะไรก็ได้ช่วยลดความไม่แน่ใจ หรือจำนวนทางเลือกที่อาจ เป็นไปได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ช่วยให้บุคคลขยายภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวกำหนด พฤติกรรมที่จะกระทำในสถานการณ์นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาความหมายของข่าว และข่าวสารแล้วจะเห็นว่า ข่าวสาร มีความหมาย ครอบคลุมรวมถึงข่าวด้วย เนื่องจาก ข่าวสาร หมายถึงข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และสภาวะ อารมณ์ด้วย

ส่วนข่าวสารการเมืองนั้น ถ้านำ วุฒิกรรมรักษา (2536) ให้ความหมายว่า เป็นข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง การบริหารงานของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ข่าวการเมืองจะสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองการปกครองของแต่ละยุคสมัย

ดังนั้นข่าวสารการเมือง จึงสามารถให้คำนิยามได้ว่า เป็นความรู้ของประชาชนภายใต้ระบอบการเมืองการปกครอง อันเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวใด ๆ ในสถานะของระบบทั้งในแง่ของการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ และการแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม

การรับรู้ข่าวสารในงานวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถให้คำจำกัดความได้ว่าเป็นความสนใจในการติดตามเอาใจใส่ต่อเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้น ช่วยให้ทราบ และเกิดความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งหมดในทางการเมือง ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ความเคลื่อนไหวของนักการเมือง พรรคการเมือง นโยบาย กิจกรรมและการดำเนินงานของรัฐบาล เป็นต้น การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ โดยจะนำไปสู่การสะท้อนแนวคิดของคนส่วนมาก ซึ่งเป็นการแก้ปัญหา

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

ในกระบวนการถ่ายทอดข่าวสารในสังคม จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร (Source)
- 2) สาร (Message)
- 3) ช่องทางสำหรับส่งสาร (Channel)
- 4) ผู้รับสาร (Receiver)

การรับรู้ข่าวสารของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากภาวะความอยากรู้อยากเห็นความต้องการ คำนิยม ความเชื่อและประโยชน์ที่จะได้รับ โดยปกติผู้รับข่าวสารต้องการรับรู้ข่าวสารจากสื่อที่ให้ประโยชน์ต่อตนเอง มีความสอดคล้อง และเป็นข่าวสารที่ผู้รับสารนั้นมีความอยากรู้อยากเห็น

โดยทั่วไปการได้รับข่าวสารของบุคคลนั้นมาจากแหล่งข่าวที่สำคัญ 2 แหล่งได้แก่

1) จากบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลจากหน่วยงานหรือองค์กร นักการเมือง กำนันผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน กลุ่มเพื่อน เพื่อนร่วมงาน สมาชิกในครอบครัวญาติพี่น้อง เป็นต้น

2) จากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน โทรทัศน์ วิทยุ โปสเตอร์ ป้ายประกาศ ใบปลิวของทางราชการหรือนักการเมือง หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เสียงตามสาย การแสดงต่าง ๆ หรือการแสดงพื้นเมือง นิคมสาร วารสารหรือเอกสารทางวิชาการ เป็นต้น

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2529) ได้กล่าวถึงผู้ส่งข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จะมีแหล่งข่าว 3 แหล่งใหญ่ ๆ คือ

- 1) พรรคการเมือง
- 2) หน่วยราชการ
- 3) สื่อมวลชน กลุ่มอิสระที่รวมตัวกันชั่วคราว หรือองค์กรสถาบันที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการเพื่อผลประโยชน์โดยเฉพาะ

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526) ให้ความเห็นว่าหน้าที่ในการเสนอข่าวสารเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งข่าวสารจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องประกอบด้วยการดึงดูดความสนใจ เป็นที่ยอมรับ ง่ายแก่การแปลความหมายและจดจำเพื่อใช้อ้างอิงภายหลัง

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ให้ความเห็นว่า การเปิดรับสื่อมวลชน คือ การที่ประชาชนพอใจในการเลือกใช้สื่อมวลชนที่ตนชอบ เพราะสื่อมวลชนเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากยิ่งขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

- 1) การเป็นภาวะขัดแย้ง ของปรากฏการณ์การสื่อสารแบบเก่า โดยแหล่งสาร ผู้ส่งสาร หรือรัฐบาลจะเป็นศูนย์กลางของอิทธิพลหลัก สื่อมวลชนเป็นผู้กระทำการอัดฉีดประชาชนให้จงรักภักดีต่อนโยบายของรัฐบาล แต่ปัจจุบันความคิดเห็นของนักวิชาการได้รับการพัฒนามากขึ้น ผู้รับข่าวสารจึงมีบทบาทเป็นผู้กระทำยิ่งขึ้น

2) ความตื่นตัวของผู้รับข่าวสาร สิทธิ และการศึกษาของประชาชน ทั้งนี้ข่าวสารในปัจจุบันได้แพร่หลายมากกว่าในอดีต ประชาชนมีความตื่นตัว กล้าแสดงออก กล้าเรียกร้องต่อสื่อมวลชน

3) การแข่งขันระหว่างสื่อมวลชน

นอกจากนี้การรับสื่อ (Media Exposure) ยังเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบกลไกการรับสารของประชาชนจากสื่อมวลชนว่ามีพฤติกรรมอย่างไร โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายและทำนายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน เสถียร เขยประทับ (2528) กล่าวว่าสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อบุคคลมากยิ่งขึ้น เมื่อบุคคลได้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เปิดรับสื่อ ซึ่งมีเหตุผลสำคัญดังนี้

1) แรงดันของกลุ่ม และความคาดหวังของสังคม (Group Pressure and Social Expectation) ทำให้เกิดความสนใจที่จะเปิดรับสื่อมวลชนและร่วมสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อนั้น

2) ตามหลักจิตวิทยาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะเป็นไปได้ง่ายขึ้น ถ้าประชาชนรวมกันเป็นกลุ่มมีความรักผูกพันกันเพราะบุคคลมีแนวโน้มที่จะยอมรับการตัดสินใจของกลุ่ม

3) กลุ่มที่จะเปิดรับสื่อโดยอาศัยช่องข่าวสาร หรือสื่อใหม่มีความแปลกกว่าช่องข่าวสารเดิม อาจทำให้เนื้อหาของข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือของสมาชิกกลุ่ม ส่วนผลของการรับรู้ข่าวสารจากสื่อจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรู้ในสารสนเทศ ซึ่งแต่ละคนมีการตกผลึกของความคิด (Crystalization) ในระดับที่ต่างกัน ดังนั้น ในแง่ของประเภทของผู้รับข่าวสาร จึงสามารถจัดได้ 3 ลักษณะ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2537) ดังนี้

- 1) กลุ่มบุคคลที่ไม่สนใจรับรู้การเมือง (Uninteresting)
- 2) กลุ่มบุคคลที่สนใจข่าวสารทางการเมืองบ้าง (Informed)
- 3) กลุ่มบุคคลที่มีความกระตือรือร้นสนใจข่าวสารการเมือง (Curious)

2.3.3 การเผยแพร่ข่าวสารทางการเมือง

เหตุผลที่ต้องมีการรายงานข่าวการเมืองการบริหารท้องถิ่น เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนในชาติ กิจกรรมการเมืองไม่ว่าระดับใดทั้งการเมืองส่วนกลาง การเมืองส่วนภูมิภาค บ่อส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศ ในส่วนของการบริหารงานของข้าราชการและนักการเมืองต่าง ๆ ก็เช่นกัน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องทราบความเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปทางการเมืองโดยผ่านทางสื่อมวลชน

ปรัชญาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นสังคมที่ผู้นำและมวลชนมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ผู้นำต้องทำตามเสียงเรียกร้องหรือมติของมวลชน เสียงของมวลชนส่วนใหญ่เป็นเสียงที่จะทำให้การตัดสินใจ การดำเนินนโยบายทางการเมืองเป็นไปอย่างถูกต้องมากที่สุด มวลชนสามารถตัดสินใจได้ดี การวางใจต่อมวลชนย่อมทำให้สื่อของการสื่อสารในสังคมประชาธิปไตยกระทำหน้าที่ให้ข่าวสาร หรือข้อมูลแก่มวลชนให้ได้รับทราบข้อเท็จจริง สามารถเลือกผู้แทนของตนได้อย่างฉลาดรอบคอบ สามารถเปลี่ยนผู้แทนเหล่านั้นได้เมื่อมีความจำเป็น (เสถียร เชยประทับ, 2528) โดยแบบแผนการสื่อข่าวสารของประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีดังนี้ คือ

- 1) มีการไหลเวียนของการสื่อข่าวสารภายในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล
- 2) มีการไหลเวียนของข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชน เพื่อขอการสนับสนุนจากประชาชน หรือให้ข่าวสารข้อเท็จจริงแก่ประชาชน
- 3) มีการไหลเวียนของข่าวสารระหว่างประชาชนในฐานะกลุ่มนักการเมืองและในหมู่ประชาชนที่มีปัญหาหรือผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) มีการไหลเวียนข่าวสารจากประชาชนไปยังผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
- 5) มีการไหลเวียนข่าวสารสามทิศทางระหว่างรัฐบาล ประชาชน และสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวสารที่ให้ความเป็นกลางสำหรับรัฐบาลและประชาชน

ข่าวสารการเมือง มีบทบาทสำคัญช่วยให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม ช่วยย้าค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันในสังคม สื่อมวลชนทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารกลับไปกลับมาระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อตรวจสอบสอดคล้องการบริหารงานของรัฐบาล และยังช่วยสร้างความคิดเห็นให้แก่ประชาชน วิวัฒนาการของ

สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์นั้นได้ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางการเมืองมาโดยตลอด พัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เปรียบเสมือนอาวุธที่ใช้ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มมวลชนด้วย การพัฒนาการเมืองที่แท้จริงนั้นเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน อำนาจอธิปไตยทางการเมืองจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าประชาชนยังขาดความรู้ทางการเมือง ขณะเดียวกันความรู้ของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (เสนห์ จามริก, อ้างในสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2530) สังคมที่ประกอบด้วยชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครองจำเป็นต้องอาศัยหนังสือพิมพ์ในการสื่อความเข้าใจ โดยการสื่อและสะท้อนปัญหาในหมู่ประชาชนให้ฝ่ายรัฐบาลได้แก้ไข และมีการตีแผ่การกระทำของชนชั้นปกครองซึ่งสะท้อนสภาพของสังคม

พงษ์ศักดิ์ พยัคฆิธร (2535) ได้กำหนดภาระหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ 4 ประการ คือ การให้ข่าว ให้ข้อเสนอแนะ ให้ความบันเทิง และเป็นสื่อในการโฆษณา ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีความต้องการ และปรารถนาจะเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะคดี ต้องการเรียนรู้ข่าว เพื่อแสวงหาความจริง เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนฉลาดรอบรู้ สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะสังคมประชาธิปไตย หน้าที่ในการให้ข่าวสาร ให้ความกระจ่างแก่ประชาชนจึงเป็นหน้าที่เบื้องต้น การนำเสนอการทำงานของรัฐบาล การให้ความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย เสรีภาพส่วนบุคคลในด้านต่าง ๆ ข่าวสารของหนังสือพิมพ์นั้นมีความใกล้ชิดกับรัฐบาล ทำให้รัฐบาลรวดเร็วต่อประสงค์ โดยเฉพาะด้านการเมือง

นภาพร อัจฉริยะกุล (2537) ได้กล่าวถึงสื่อโทรทัศน์ว่า เป็นสื่อมวลชนของสังคม ช่วยหล่อหลอมสมาชิกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การกระจายเสียงและการแพร่ภาพนั้นแต่ละประเทศได้ดำเนินการตามปรัชญาทางการเมืองแห่งชาติ โทรทัศน์และการเมืองการปกครองจึงแยกกันไม่ออก การหาเสียงทางการเมือง การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล การแสดงเหตุผลคัดค้านโทรทัศน์เป็นสื่อทางการเมืองที่แพร่หลาย มีอิทธิพลต่อผู้รับข่าวสารค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวก็ยังไม่เปิดกว้างทั้งหมด สำหรับประเทศไทยแรงผลักดันทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบรายการทำให้โทรทัศน์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลตลอดมา

2.4 ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข่าวสารทางการเมืองโดยทั่วไปจะมีความเกี่ยวข้องกับระดับความสนใจ ความกระตือรือร้นทางการเมือง ข่าวสารช่วยลดความไม่แน่ใจ ช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ความรู้สึกไม่แน่ใจทางการเมือง ความรู้สึกว่าคุณมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง จะเป็นที่มาของความนิ่งเฉยทางการเมือง หากประชาชนขาดความรู้ทางการเมืองการปกครอง ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย จะไม่สามารถเป็นไปได้

อัลมอนด์ และเวอร์บา (อ้างใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2526) เห็นว่า ความรู้สึกมีความสามารถในการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Democratic Competence) จำเป็นสำหรับการดำเนินการปกครองแบบประชาธิปไตย และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับข้อมูลข่าวสารที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและกระบวนการทางการเมือง รวมทั้งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ข้อมูลข่าวสารวิเคราะห์ ทำให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ข่าวสารที่ได้รับจะทำให้เกิดความรู้ทางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ระบบการเมืองของไทยซึ่งอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดแบบประชาธิปไตยนั้น บทบาทและหน้าที่หลักของประชาชนได้แก่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองพอสมควร สำหรับประเทศไทยได้มีการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ยังมีการตั้งข้อสงสัยว่าคนไทยพร้อมที่จะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่ ประเด็นเรื่องความรู้ในข่าวสารทางการเมืองน้อยถูกหยิบยกมากล่าวอ้างจากผู้มีอำนาจเสมอ จึงทำให้ต้องจำกัดสิทธิและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน

ระดับความรู้ทางการเมืองของประชาชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนนับเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาขึ้นได้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในระดับหนึ่ง Myron (1971) ได้แบ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน 10 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การให้การสนับสนุนและเสียงเรียกร้องต่อผู้นำในรัฐบาลเพื่อสนองต่อความต้องการใด ๆ
- 2) ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้ผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 3) กิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย
- 4) การใช้สิทธิ์เลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจ
- 5) ความรู้สึกแปลกแยก หรือการคัดค้านออกจากระบบการเมือง อันเนื่องมาจากการถูกกีดกันไม่ให้เข้าไปมีส่วนร่วม
- 6) กิจกรรมของพวกที่ตื่นตัวในการเมือง
- 7) กิจกรรมทางการเมืองทุกรูปแบบทั้งที่ใช้ความรุนแรง และไม่ใช้ความรุนแรง
- 8) กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินการของข้าราชการ
- 9) กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทบต่อการเมืองระดับปกติ
- 10) กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเมือง

มิลเบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel) (อ้างใน สิทธินันท์ มานิตกุล, 2539) แบ่งแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง 6 รูปแบบ ดังนี้

- 1) การเลือกตั้ง (Voting)
- 2) เป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and Campaign Worker)
- 3) เป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activist)
- 4) มีการติดต่อกับทางราชการ (Contacting Officials)
- 5) เป็นผู้ประท้วง (Protestor)
- 6) เป็นผู้สื่อข่าว (Communicator)

สวนา พรพัฒน์กุล (2520) ได้แบ่งระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปมากในอีกลักษณะหนึ่งดังนี้

- 1) การรับฟังข่าวสารทางการเมือง
- 2) การออกเสียงลงคะแนน
- 3) การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
- 4) การชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
- 5) การช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- 6) การติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่หรือนักการเมือง
- 7) การสนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- 8) การติดตามการหาเสียงของนักการเมือง

- 9) การช่วยสมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
- 10) การเป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
- 11) การเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
- 12) การช่วยหาเงินให้พรรค
- 13) การสมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
- 14) การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

ในขณะเดียวกันความรู้สึกแปลกแยกการเมือง (Political Alienation) เป็นความรู้สึกด้านลบต่อระบบการเมืองจะเกิดในตัวบุคคลได้ คือ การที่บุคคลรู้สึกว่าอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ทางการเมืองแต่ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้ ประกอบด้วยทัศนคติพื้นฐาน 3 ประการ

- 1) รู้สึกว่าตนเองถูกกระทำ ไม่ใช่เป็นผู้กระทำทางการเมือง โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะไม่มีอิทธิพลทางการเมืองในทุกประการ
- 2) การเมืองการปกครองไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ ดังนั้นการเมืองจึงไม่ใช่ของตน
- 3) ไม่เห็นด้วยกับวิธิตัดสินใจทางการเมืองที่มีขึ้น เห็นว่ากติกาทางการเมืองขาดความยุติธรรม ขาดความชอบธรรม รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งหลอกลวง

ความรู้สึกแปลกแยกทางการเมือง ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนำไปสู่การเห็นห่างทางการเมือง และคิดนอกห่างระบบการเมืองในที่สุด สภาพการณ์ดังกล่าวเกิดจาก

- 1) ค่านิยมที่เกิดจากระบบเมืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรมการเมือง หรือหลักของอำนาจและการใช้อำนาจ รวมไปถึงกระบวนการดำเนินงานของรัฐบาลที่ขัดต่อค่านิยมของประชาชนกลุ่มหนึ่งในระบบนั้น
- 2) ความรู้สึกของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เกิดความคับข้องใจ เกิดจากการที่ไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพล เปลี่ยนแปลงกระบวนการดำเนินงานของระบบการเมืองบางประการที่ขาดประสิทธิภาพ
- 3) ความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพทางการเมืองในทางที่จะปรับปรุงดำเนินงานของตนให้ดีขึ้นมาได้ ความก้าวร้าว ความคุดั่น ความรู้สึกถูกกดขี่ข่มขู่ และความตึงเครียดจากสภาวะการณ์

2.5 บทบาทของครูในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย

ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทพิเศษทางสังคม มีการติดต่อสัมพันธ์โดยตรงกับเยาวชนในช่วงที่กำลังเติบโต ครูจึงมีบทบาทในการปลูกปั้นทัศนคติทางการเมืองของเยาวชน เพราะได้รับความเคารพนับถือและความไว้วางใจจากชุมชน ประชาชนเห็นว่าครูเป็นแหล่งที่มาของความรู้และอารยธรรมต่าง ๆ เป็นเสมือนตัวแทนของรัฐบาล

สังคมไทยมีเจตนารมณ์ที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องดำเนินการสร้างสรรค์วิถีชีวิตและค่านิยมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น การศึกษาในระดับประถมศึกษา นั้น พลเมืองทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาในระดับนี้ หากครูสามารถถ่ายทอดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศก็จะประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพตามระบอบประชาธิปไตยอันพึงประสงค์ ตัวครูผู้สอนเองจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถนำไปถ่ายทอดได้อย่างได้ผล

สิทธิชัย ธาณานิธิ (อ้างใน สุนทร จันทรรตรี, 2530) ได้เสนอหัวข้อประชาธิปไตยที่ครูจะต้องทำความเข้าใจดังนี้คือ

- 1) ความหมายของประชาธิปไตย
- 2) หลักประชาธิปไตยที่นำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน
- 3) ขอบเขตของประชาธิปไตยและรากฐานของประชาธิปไตย
- 4) การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ความคิดและความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่น

เมื่อครูผู้สอนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ก็สามารถดำเนินบทบาทของการเป็นผู้สร้างสรรค์ประชาธิปไตย ดังนี้

- 1) การเป็นผู้ให้การศึกษาอบรมความรู้พื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 2) การเป็นผู้คอยฝึกอบรมให้เด็กเกิดความรู้ในทางปฏิบัติ
- 3) การให้ความรู้ในทางการเมืองแก่ประชาชน
- 4) การเป็นผู้นำการมีเหตุผลมาสู่ประชาชน
- 5) การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้ง
- 6) การเป็นกรรมการในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7) การลงสมัครรับเลือกตั้งโดยตรง

2.6 สื่อมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย

เป้าหมายของการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองให้ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน โดยมุ่งที่ความกินดีอยู่ดีของประชาชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาทางการเมืองซึ่งเป็นระบบการบริหารการปกครองประเทศจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางการเมือง และสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ สถาบันทั้งสองจะช่วยเหลือกลมประชาชนให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาในระดับต่อไป

Klapper (อ้างใน เสถียร เชยประทีป, 2531) ให้ความเห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนโดยตรงน้อยมากแต่มีแนวโน้มส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมที่ประชาชนยึดถืออยู่แล้วมากกว่า ส่วน Lerner เห็นว่าสื่อมวลชนที่ทันสมัยสามารถสอนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยอธิบายให้เห็นถึงสถานการณ์ที่แปลกใหม่ ทำให้คุ้นเคยกับความเห็นต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

Harold (อ้างใน ประมะ สตะเวทิน, 2533) กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของสื่อมวลชนคือ

- 1) สอดส่องระวังระไวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรายงานข่าว หรือการแจ้งข่าวสาร
- 2) ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การจูงใจ หรือบทบาทบรรณาธิการ
- 3) ถ่ายทอดมรดกทางสังคม ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ ให้การศึกษา

มณฑล ใบบัว (2536) กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ 4 ประการ

- 1) หน้าที่ให้ข่าวสาร อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ของประชาชนในประเทศให้ก้าวไกล ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องที่สำคัญ ช่วยยกระดับบทบาทเยาวชน ช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนา
- 2) หน้าที่ชี้แนะนโยบาย
- 3) หน้าที่ให้การศึกษา
- 4) หน้าที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ

นักรัฐศาสตร์เชื่อว่า เสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นเป็นหัวใจสำคัญในสังคมประชาธิปไตย สื่อที่จะเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้ดีคือ สื่อมวลชน เสรีภาพของสื่อมวลชนจะเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญทางการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ

Schramm (อ้างใน จุมพล รอดคำดี, 2532) กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

- 1) เป็นยามตรวจสอบ (The mass media as watchman)
- 2) เป็นผู้ก่อให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้เกิดความรู้และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง (The mass media can widen horizons)
- 3) เป็นผู้ก่อให้เกิดความน่าสนใจขึ้น (The mass media can focus attention)
- 4) สื่อมวลชนสร้างความทะเยอทะยานให้กับประชาชนได้ (The mass media can rise aspiration)
- 5) เป็นผู้สร้างบรรยากาศของการพัฒนาให้เกิดขึ้น (The mass media can create a climate for development)
- 6) ช่วยให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในทางอ้อมทั้งในแง่ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ (The mass media can help only indirectly to change strongly hold attitudes or valued practices)
- 7) ส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อบุคคล (The mass media can feed the interpersonal channels)
- 8) สื่อมวลชนสร้างสถานภาพให้บุคคลได้ (The mass media can confer status)
- 9) สามารถขยายนโยบายของรัฐบาลให้เป็นที่เข้าใจหรืออภิปรายกันกว้างขวางขึ้นในหมู่ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้ (The mass media can broaden the policy dialogue)
- 10) สื่อมวลชนสามารถควบคุม หรือบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมได้ (The mass media can enforce social norms)
- 11) สื่อมวลชนสนับสนุนการมีรสนิยมที่ดี (The mass media can help form tastes)
- 12) สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ฝังแน่นหรือค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติบางอย่างให้มั่นคงขึ้น (The mass media can affect attitude)
- 13) สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่เป็นครู (The mass media as teachers)

กมล สมวิเชียร (2520) ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาประชาธิปไตยเอาไว้ดังนี้

- 1) เป็นผู้ให้ข่าวสารที่มีสาระและเป็นความจริง
- 2) เป็นผู้ให้ข้อคิดและความรู้
- 3) เป็นผู้คอยชักจูงผู้มีอำนาจ
- 4) เป็นผู้เชื่อมสันนิษฐานของความเป็นชาติ
- 5) เป็นจักรกลของกระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตย

Pye (อ้างใน เสถียร เขยประทับ, 2528) ให้ความสนใจกับบทบาทการสื่อสารมวลชนในการพัฒนาการเมืองในระดับชาติ กล่าวคือ

- 1) ช่วยให้เห็นการกระทำบางอย่างของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบทั่วไปทั้งสังคม
- 2) ทำให้เห็นว่าการเมืองของมวลชนเป็นสิ่งที่มิมีเหตุผล
- 3) กำหนดแนวทางในการคาดหมายสิ่งที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นการวัดระดับความสามารถในการมองการณ์ไกลของผู้นำ
- 4) ช่วยให้ประชาชนเข้าใจกระบวนการเมือง เจตนา และการกระทำของนักการเมือง
- 5) ช่วยกำหนดกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจอะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผลของการกระทำในทางการเมือง และอะไรที่ผู้นำและผู้ตามสามารถยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือมีเหตุผล

บทบาทของสื่อมวลชนในทางการพัฒนาการเมืองตามความเห็นของ ลิขิต วีระเวทิน (2535) มีหลายมิติ สรุปได้ดังนี้

ประการแรก สื่อมวลชนเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ข่าวสารข้อมูลในหมู่ประชาชน ผลในทางการเมืองคือการเกิดบูรณาการทำให้รัฐชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ประการที่สอง นักวิชาการชื่อ เดเนียล เลินเนอร์ ได้ศึกษาสังคมตะวันตกออกกลางพบว่า สื่อมวลชนทำให้ขอบฟ้าแห่งปัญญาของคนในหมู่บ้านกว้างขึ้น ทำให้สามารถจินตนาการว่าถ้าตนอยู่ในตำแหน่งการเมืองนั้น ๆ จะมีโครงการอะไรบ้าง การปลดปล่อยทางจิตวิทยานี้ก่อให้เกิด

เกิดสภาพที่กล้าสมมติว่าได้ดำรงตำแหน่งนั้น แล้วมีโครงการอะไรบ้าง ซึ่งเป็นการปลดแอกทางความคิดให้สามารถเข้าใจความต้องการทางการเมือง

ประการที่สาม สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ตรวจสอบ เสนอความคิดเห็น ถ่วงดุล หรือเป็นผู้นำทางความคิดในนโยบายที่มีผลกระทบต่อสังคม เพื่อให้ยังประโยชน์ต่อสังคมและคนส่วนใหญ่ โครงการใหญ่ ๆ ที่ไม่ชอบมาพากลอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์จึงต้องมีการทบทวน ความเห็นที่แสดงออกทางสื่อมวลชนอาจมีผลออกมาในรูปแบบนโยบาย

ประการที่สี่ เป็นสื่อกลางทางการสื่อสารระหว่างรัฐและประชาชน โดยหน่วยงานของรัฐสามารถแถลงนโยบาย อธิบายความข้องใจต่าง ๆ ในขณะที่ประชาชนก็สามารถร้องเรียนปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้มีการแก้ไข

ประการที่ห้า เป็นสื่อกลางในทางสังคม และธุรกิจ

ประการที่หก อาจเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ยกย่องบุคคลบางคน หรือทำลายศรัทธาที่มีต่อคนบางคน

ประมะ สตะเวทิน (2533) กล่าวว่า การเรียนรู้และการพัฒนาการเมืองการปกครองของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและดำเนินไปตลอดชีวิตในลักษณะของการสะสม สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจึงล้วนมีส่วนทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทั้งสิ้น นับตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สมาคมวิชาชีพ และสื่อมวลชน สื่อมวลชนสามารถถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นทางด้านการปกครองและการเมืองไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ดังนี้คือ

1) ทำให้เกิดความสนใจในการเสนอข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ในแง่ของตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้นำนโยบาย ความคิดเห็นเป็นประจักษ์มาเสนอและต่อเนื่องยอมทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารด้านการเมืองการปกครองโดยอัตโนมัติ แล้วค่อย ๆ สะสมจนเกิดความสนใจขึ้น

2) ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องราวสลับซับซ้อน และเข้าใจยากสำหรับคนทั่วไปการได้รับข่าวสารอยู่เป็นประจำจากสื่อมวลชนซึ่งช่วยอธิบายเรื่องการเมืองการปกครองซ้ำแล้วซ้ำเล่า ย่อมเป็นโอกาสที่ดีที่ประชาชนจะเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ละน้อยจนถึงขั้นใช้งานได้

3) การก่อให้เกิดทัศนคติ การเสนอข่าวสาร ความคิดเห็น และข้อโต้แย้งทางการเมืองการปกครองของสื่อมวลชนจะสามารถช่วยกำหนดทัศนคติ ค่านิยม และการตัดสินใจแก่ประชาชนได้ โดยเฉพาะทัศนคติเกี่ยวกับการสำนึกทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง

หน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง

4) ทำให้เกิดการปฏิบัติ เมื่อประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจ สื่อมวลชนก็จะทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กระตุ้นให้ประชาชนลงมือปฏิบัติต่อไปไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการเมืองหรือนโยบายการปกครองของรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน การออกเสียงเลือกตั้งและการสมัครเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น การเสนอประชามติ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lane (อ้างใน ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2522) ได้รวบรวมผลการศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ พบว่า

- 1) คนที่มีการศึกษาสูงมักจะรู้ความเป็นไปหรือข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองดีกว่าคนมีการศึกษาค่ำ
- 2) เด็กอาจจะเปลี่ยนพรรคการเมืองที่เขานิยมได้
- 3) ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงโดยเฉพาะผู้ที่เข้ามหาวิทยาลัยมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

Dahl (อ้างใน กรมการปกครอง, 2530) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยต่างกันตามลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ผู้มีรายได้สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ
- 2) ผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีสถานภาพทางสังคมต่ำ
- 3) ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำ
- 4) ผู้มีอาชีพประกอบธุรกิจ การค้า และนักบริหารมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพด้านการใช้แรงงาน
- 5) ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเสื่อมโทรม

Mcnelly and Fonseca (อ้างใน อัครเมศวร์ ทองนวล, 2527) พบว่า การใช้สื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจข่าวสารทางการเมืองได้ดีกว่าการใช้วิทยุ และโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ประชาชนถือว่าใช้สำหรับให้ความบันเทิง ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสองได้ศึกษากลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัยคอสตาริกา (Costarica) พบว่า ฐานะทางด้านเศรษฐกิจไม่มีผลต่อความสนใจข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษา

Mcombs and Mullins (อ้างใน สิทธินันท์ มานิตกุล, 2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษ การใช้สื่อมวลชนและความสนใจทางการเมือง พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการใช้สื่อมวลชน การใช้สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง แต่การศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมืองโดยอ้อม กล่าวคือ การศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อมวลชน เพราะการใช้สื่อมวลชนมีมากขึ้นในหมู่ผู้มีการศึกษาสูง จึงทำให้เขาสนใจข่าวสารทางการเมืองไปด้วย

Bishop (อ้างใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2526) พยายามศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจทางการเมือง การใช้สื่อมวลชนและความเป็นประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษาที่เมืองลิมา ประเทศเปรู โดยมีสมมติฐานว่าความเป็นประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการเมืองของประชาชน ซึ่งความรู้มีมากน้อยแค่ไหนก็จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อมวลชนด้วย สมมติฐานนี้ตั้งขึ้นตามการค้นพบของการศึกษาที่มีก่อนหน้านี้ว่า ความกระตือรือร้นในเรื่องการเมือง จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อมวลชน นอกจากนี้แล้ว บิชอป ยังใช้ตัวแปรที่เป็นภูมิหลังให้เป็นตัวกำหนดการใช้สื่อมวลชนและความเป็นประชาธิปไตย ตัวแปรเหล่านี้ คือ อายุ การศึกษา อาชีพ การพูดคุยเรื่องการเมืองกับคนอื่น ผลการศึกษาพบว่า อายุ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และการใช้สื่อมวลชน ขณะเดียวกันความรู้เรื่องทางการเมืองก็มีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อมวลชนและความเป็นประชาธิปไตย การใช้สื่อมวลชนมีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้สึกเป็นประชาธิปไตยในหมู่มวลชน

Schramm (1969) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจข่าวสารทางการเมืองมาก กล่าวคือ คนที่มีระดับการศึกษาสูงไม่ว่าจะมีอาชีพหรือฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไรจะมีความสนใจในข่าวสารทางการเมืองในระดับที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำ การมี

อาชีพที่ได้รับการยกย่องมีเกียรติมีฐานะทางเศรษฐกิจก็จะทำให้บุคคลนั้นเพิ่มความสนใจในการได้รับข่าวสารทางการเมือง

Robinson (1977) ศึกษาระดับการศึกษาของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อและระดับความรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสารของบุคคล โดยกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีการใช้สื่อและระดับความรู้ในเรื่องข้อมูลข่าวสารที่ต่างกันไปด้วย กล่าวคือ คนที่มีความรู้สูงจะเป็นคนที่มีความรู้ข่าวสารดีและจะเพิ่มพูนความรู้ทางด้านนี้ให้มากขึ้น โดยการใช้สื่อมวลชน

วิสนีย์ (อ้างใน วรงค์ รุ่งรุจิไพศาล, 2527) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อมวลชนกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล พบว่า คนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่คงเส้นคงวาจะเป็นผู้ที่สนใจข่าวสารทางการเมืองมากกว่าคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแบบคงเส้นคงวา

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2523) ทำการวิจัยเรื่อง ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) ความรู้ในข่าวสารทางการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง เหตุการณ์สำคัญทางการเมือง และสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและเพื่อนบ้านมีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

1.2 ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง สถาบันทางการเมือง และกระบวนการทางการเมืองการปกครองของไทย มีอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในความรู้ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย ได้แก่ เพศ การศึกษา และรายได้ กล่าวคือ บุคคลที่เป็นเพศชายมีระดับการศึกษาและรายได้สูงกว่า มีแนวโน้มที่จะมีระดับข่าวสารทางการเมืองสูงกว่าบุคคลที่เป็นเพศหญิงมีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำกว่า

3) ตัวแปรที่นำมาทดสอบและพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อระดับการมีข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ระดับอายุ และภูมิภาคที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ผู้ที่ระดับอายุสูงกว่ากับผู้ที่มีระดับอายุต่ำกว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการรับข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน คนกรุงเทพมหานครกับคนต่างจังหวัดโดยเฉลี่ยก็ไม่มี ความแตกต่างกันในการรับ

ข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญด้วย

4) โดยเฉลี่ยคนไทยรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน ประเทวิทยุ และโทรทัศน์ มากกว่าแหล่งข่าวสารทางการเมืองอื่น ๆ

5) สำหรับบุคคลที่มีความรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับสูงจะเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ จากลำดับมากที่สุดและรองลงมา ดังนี้

5.1 วิทยุและโทรทัศน์

5.2 การสนทนาพูดคุยระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการเมือง

5.3 หนังสือพิมพ์

6) เฉพาะการรับข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุและโทรทัศน์ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างในการรับข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุและโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุสูงกว่าหรือผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าหรือผู้มีระดับรายได้สูงกว่าจะรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุและโทรทัศน์สูงกว่าผู้มีระดับอายุต่ำกว่าหรือมีระดับการศึกษาต่ำกว่า หรือมีระดับรายได้ต่ำกว่าตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศและภูมิภาคที่อยู่อาศัยนั้น ไม่มีผลต่อการกำหนดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุและโทรทัศน์

7) เฉพาะการรับข่าวสารทางการเมืองจากการสนทนาพูดคุยระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการเมือง พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างในการรับข่าวสารทางการเมืองจากการสนทนาพูดคุยระหว่างบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นเพศชายหรือผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า หรือผู้มีระดับรายได้สูงกว่า จะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากการสนทนาพูดคุยระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการเมืองสูงกว่าผู้ที่เป็นเพศหญิงหรือมีระดับการศึกษาต่ำกว่า หรือมีระดับรายได้ต่ำกว่าตามลำดับ ส่วนปัจจัยทางด้านอายุ และภูมิภาคที่อยู่อาศัยนั้น ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการรับข่าวสารทางการเมืองจากการสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง

8) เฉพาะการรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและระดับรายได้ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นเพศชาย หรือผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า หรือผู้มีระดับรายได้สูงกว่า จะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์สูงกว่าผู้ที่เป็นเพศหญิงหรือมีระดับการศึกษาต่ำกว่า หรือมีระดับรายได้ต่ำกว่าตามลำดับ ส่วนปัจจัยทาง

ด้านอายุ และภูมิภาคที่อยู่อาศัยนั้น ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์

อักรเมศวร์ ทองนวล (2527) ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า

1) ครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองในระดับปานกลาง และมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากแหล่งข่าวต่าง ๆ มากน้อยตามลำดับ ดังนี้

- 1.1 วิทยู
- 1.2 โทรทัศน์
- 1.3 หนังสือพิมพ์
- 1.4 คนอื่น
- 1.5 การฟังอภิปราย

2) เพศมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

ครูเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูเพศหญิง และเมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งข่าวต่าง ๆ ก็พบว่า ครูเพศชายมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูเพศหญิงในทุก ๆ แหล่งข่าวสาร

3) อายุมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

ครูที่มีอายุสูงมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุปานกลาง และครูที่มีอายุปานกลางมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีอายุน้อย และเมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งข่าวต่าง ๆ ก็พบว่า ครูที่มีอายุสูงมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีอายุปานกลาง และครูที่มีอายุปานกลางมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีอายุน้อยในทุก ๆ แหล่งข่าวสาร ยกเว้นจากวิทยุเพียงแหล่งข่าวสารเดียวเท่านั้น

4) การศึกษามีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

5) รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

6) สภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

ครูที่แต่งงานแล้วมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่เป็นโสด และเมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งข่าวสารต่าง ๆ ก็พบว่า ครูที่แต่งงานแล้วมีความถี่ในการ

สื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่เป็น โสดทุก ๆ แหล่งข่าวสาร ยกเว้นจากวิทยุเพียงแหล่งข่าวสารเดียวเท่านั้น

7) สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

ครูที่มีสมาชิกในครอบครัวน้อยมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีสมาชิกในครอบครัวมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งข่าวต่าง ๆ ก็พบว่า ครูที่มีสมาชิกในครอบครัวน้อยมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีสมาชิกในครอบครัวมากในทุก ๆ แหล่งข่าวสาร

8) วิชาที่สอนมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง

ครูที่สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (ส.ป.ช.) มีแนวโน้มที่จะมีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งข่าวต่าง ๆ ก็พบว่า ครูที่สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (ส.ป.ช.) มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ๆ ทุกแหล่งข่าวสาร

9) ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ข่าวสารทางการเมืองระดับปานกลาง

10) ความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมือง

ครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์เป็นประจำมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์บ่อยครั้ง และครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์นาน ๆ ครั้ง

11) ความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากวิทยุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง

12) ความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง

13) ความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากการฟังอภิปรายมีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง

ครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากการฟังการอภิปรายเป็นประจำมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองจากการอภิปราย

บ่อยครั้ง มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากการอภิปรายนาน ๆ ครั้ง และครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากการฟังอภิปรายนาน ๆ ครั้ง มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากการไม่เคยฟังอภิปรายเลย

14) ความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากคนอื่น ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง

15) ความดีในการสื่อสารทางการเมือง (รวม) มีความสัมพันธ์กับความรู้ข่าวสารทางการเมือง

ครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองสูงมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองปานกลาง และครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองปานกลางมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองมากกว่าครูที่มีความดีในการสื่อสารทางการเมืองต่ำ

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุและโทรทัศน์มากกว่าแหล่งข่าวสารอื่น ๆ และพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส สมาชิกในครอบครัว และวิชาที่สอนที่มีต่อการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ พบว่าต่างก็มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพศและอายุ เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองสูงสุด เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เปรียบเทียบกับตัวแปรอื่น

ครูมีความรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาถึงตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแปรด้านความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ ความดีในการสื่อสารทางการเมืองจากการฟังอภิปราย และความดีในการสื่อสารทางการเมือง (รวม) ที่มีต่อความรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า ต่างก็มีอิทธิพลต่อความรู้ข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่พอ ๆ กันทั้งสามตัวแปร

ไพฑูรย์ กุ่มสระพรหม (2537) ศึกษาแนวคิดของครูในโรงเรียนชั้นนำกรุงเทพมหานครกับเหตุการณ์ทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์รัฐประหารของคณะร.ส.ช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535 ผลการศึกษา พบว่า ครูในโรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานครให้ความสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยครูผู้ชายมักให้ความสนใจมากกว่าครูผู้หญิง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของครูมักเป็นแบบการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อ

ต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่นับว่ามีความสำคัญและได้รับความนิยมจากครูมากที่สุด นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่าครูในโรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานครเห็นว่าข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในสังคม รวมถึงครูเป็นผู้มีบทบาทในการอบรมเยาวชนของชาติให้มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

สาริต วิบุรุษ (2534) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณี ครูประถมศึกษาอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า

1) ในภาพรวมร้อยละ 76 ของครูประถมศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยของครูจะแตกต่างกันตามมิติต่าง ๆ คือ ในฐานะการให้การตั้งสอนอบรมเยาวชน จำนวนร้อยละ 57 มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ร้อยละ 32 มีส่วนร่วมระดับสูง และร้อยละ 11 มีส่วนร่วมระดับต่ำ ในฐานะผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 70 มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ร้อยละ 19 มีส่วนร่วมระดับสูง และร้อยละ 11 มีส่วนร่วมระดับต่ำ ส่วนในฐานะผู้ให้การสนับสนุนการเลือกตั้ง ร้อยละ 52 มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ร้อยละ 43 มีส่วนร่วมระดับต่ำ และมีเพียงร้อยละ 4 ที่มีส่วนร่วมระดับสูง

2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยของครูประถมศึกษาได้แก่ ระดับชั้นที่ทำการสอน เพศ ความเลื่อมใสในพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเป็นพิเศษ และการได้รับข่าวสารด้านการเมือง โดยปัจจัยเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยในทิศทางเดียวกัน ส่วนอายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการครองชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย

3) ผลการทดสอบระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยปรากฏว่า ครูที่ทำการสอนระดับชั้นประถมศึกษาสูง มีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าครูที่ทำการสอนระดับชั้นประถมศึกษาต้น ครูชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าครูหญิง ครูที่มีความเลื่อมใสพรรคการเมืองเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าครูที่ไม่นิยมเลื่อมใสในพรรคการเมือง และครูที่มีระดับการครองชีพสูงมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าครูที่มีระดับการครองชีพต่ำ

ปรีชา ตงมณี (2520) ได้ศึกษาทัศนคติของครูประถมศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ครูประถมศึกษาชายหญิงมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยดี มีความสำนึกความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยน้อย แต่ครูประถมศึกษาชายยังมีความสำนึกความสนใจมากกว่าครูประถมศึกษาหญิง
- 2) ครูประถมศึกษาชายมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง และระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยน้อยที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบแล้วครูประถมศึกษาชายมีความตระหนักมากกว่าครูประถมศึกษาหญิง ส่วนความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และความสนใจเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็มองเห็นความสำคัญน้อยที่สุดด้วยเช่นกัน
- 3) ครูประถมศึกษาอายุ 19-33 ปี และ 34-50 ปี มีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยดี แต่กลุ่มอายุ 19-33 ปี มีความรู้ความเข้าใจมากกว่ากลุ่มอายุ 34-50 ปี ส่วนความสำนึกความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นมีน้อยทั้งสองกลุ่ม
- 4) ครูประถมศึกษาอายุ 19-33 ปี และ 34-50 ปี ตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ยึดถือตัวบุคคลในการเลือกตั้ง ไม่นิยมให้นักการเมืองสังกัดพรรคการเมืองมากที่สุด มองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และสนใจเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบแล้วกลุ่มอายุ 19-33 ปี มองเห็นความสำคัญมากกว่ากลุ่มอายุ 34-50 ปี
- 5) ครูประถมศึกษาวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญาตรีและอนุปริญญาตรีขึ้นไปมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยดี แต่ครูอนุปริญญาตรีขึ้นไปมีความรู้ความเข้าใจมากกว่า ส่วนความสำนึกความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้อยทั้งสองกลุ่ม และเมื่อเปรียบเทียบแล้วครูวุฒิอนุปริญญาตรีขึ้นไปมีความสำนึกความสนใจมากกว่า
- 6) ครูประถมศึกษาวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญาตรีและอนุปริญญาตรีขึ้นไปมองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบแล้วกลุ่มครูวุฒิอนุปริญญาตรีขึ้นไปมองเห็นความสำคัญมากกว่า และครูที่มีวุฒิทั้งสองกลุ่มยังยึดถือตัวบุคคล นิยมเลือกผู้แทนที่มียศตำแหน่งสูง ๆ มีอิทธิพลมีฐานะร่ำรวยในการเลือกตั้ง ไม่นิยม

ให้นักการเมืองสังกัดพรรคการเมืองมากที่สุด และมองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และความสนใจร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อยที่สุดอีกด้วย

จิราพร บุญพร (2539) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของครูประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับเงินเดือน ระดับตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม ความสนใจรับข่าวสารด้านการเมือง และความสำนึกทางการเมือง ส่วนระดับการศึกษาไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

สิทธิพันธ์ มานิตกุล (2539) ศึกษาเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านภูมิหลังพบว่า ระดับการศึกษาและอายุราชการมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับสูงทางบวก ระดับตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับปานกลางทางบวก การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงมากทางบวก นอกจากนี้ ตัวแปรอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

วีรวัฒน์ เปรมประภา (2528) ศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานการไฟฟ้านครหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาปัจจัยทางด้านภูมิหลังหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคลใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) เพศมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไป แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

- 2) อายุมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไป แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป
- 3) รายได้มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไป แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป
- 4) การศึกษามีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไปและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป ตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไป และการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป
- 5) การเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการไฟฟ้านครหลวง มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองทั่วไป และการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป
- 6) การสื่อสารทางการเมืองทั่วไปมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป

เรื่องศักดิ์ จริตเอก (2528) ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบการปกครองของตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับการตำรวจสันติบาล ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับการตำรวจสันติบาล ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในระดับสูง
- 2) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับการตำรวจสันติบาลที่มีเพศ ตำแหน่ง ฐานะทางเศรษฐกิจ และลักษณะของงานที่ปฏิบัติแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบการปกครองของตำรวจสันติบาลโดยจำแนกอายุตามเพศ อายุ ราชการ ระดับการศึกษา และสาขาวิชาของกองการศึกษา พบว่า มีระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อำพล สิงห์โกวินทร์ และสวัสดิ์ กฤตรัชคณันท์ (2516) ศึกษาวิจัยเรื่องความตื่นตัวทางการเมืองกับการสื่อสาร โดยศึกษาจากรายการในเขตอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

- 1) รายการสองอำเภอมีความสนใจและกระตือรือร้นทางการเมืองน้อย อย่างไรก็ตาม รายการในอำเภอปากช่องมีแนวโน้มที่จะรู้จักผู้นำสำคัญทางฝ่ายบริหาร และมีความรู้เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองการปกครองดีกว่ารายการในอำเภอปทุมรัตน์

2) ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองขึ้นอยู่กับโอกาสในการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ราษฎรในอำเภอปากช่องมีโอกาสรับข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ มากกว่าราษฎรในอำเภอบุพผรัตน์ ซึ่งพิจารณาเปรียบเทียบได้จากจำนวนร้อยละของราษฎรที่มีวิทยุหรือโอกาสในการอ่านหนังสือพิมพ์ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าสื่อมวลชนดังกล่าวจะมีอิทธิพลโดยตรงเพียงอย่างเดียวต่อบุคคลเหล่านั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีก เช่น นิสัยและความเข้าใจของแต่ละบุคคล

3) แหล่งข่าวสารที่สำคัญที่สุดในการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของราษฎร ได้แก่ การประชุมชี้แจงข้อราชการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รองลงมาได้แก่ การสนทนาหรือบอกเล่าจากญาติพี่น้องตลอดจนเพื่อนบ้าน

4) ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจะมีมากในบุคคลที่เป็นเพศชายและกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 29 ปี จะทราบดีกว่า

5) พวกที่มีความรู้ในการอ่านและการเขียนหนังสือไทยได้จะมีความรู้ในทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่มีความรู้ในหนังสือไทย และส่วนใหญ่แล้วพวกที่ไม่รู้หนังสือมักจะเป็นเพศหญิง

วงศ์ รุ่งรุจีไพศาล (2527) ศึกษาเรื่องการสื่อสารกับความตื่นตัวทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านหาดสูง อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และหมู่บ้านนิคมเกษตรกรรมทหารผ่านศึกเชียงราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า

1) ประชาชนในชนบทโดยเฉลี่ยมีระดับการสื่อสารและความตื่นตัวทางการเมืองค่อนข้างต่ำ

2) ประชาชนในชนบทที่มีระดับการสื่อสารสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีระดับการสื่อสารต่ำกว่า

3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

4) เพศชายมีแนวโน้มที่จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง

5) ประชาชนที่มีวัยสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

6) ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า

วิชัย โวหารดี (2533) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับข่าวสารทางการเมืองในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พ.ศ.2530 ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ประชาชนรับข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เพราะสื่อประเภทวิทยุ เป็นสื่อที่ประชาชนมีไว้เป็นเจ้าของมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะปัจจัยราคาถูกกว่า สะดวกในการใช้ และการเปิดรับ
- 2) สื่อสารระหว่างบุคคล มีส่วนทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การชักชวนไปฟังการปราศรัยหาเสียง การชักชวนไปลงคะแนนการเลือกตั้ง ในช่องทางสื่อระหว่างบุคคลนั้น พบว่า เพื่อนเป็นช่องทางที่สำคัญของข่าวสารทางการเมือง และอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าช่องทางอื่น
- 3) ประชาชนอยู่ห่างเขตเมือง จะเป็นกลุ่มที่ใช้สื่อประเภทวิทยุมากกว่าประชาชนที่อยู่ในเขตใกล้กับเขตเมือง ทั้งนี้อาจเพราะประชาชนในเขตเมืองมีโอกาสเลือกรับข่าวสารได้หลายช่องทาง เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น
- 4) ประชาชนเปิดรับข่าวสารทางการเมืองเพื่อใช้ตอบสนองความต้องการทางความรู้มากกว่าทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องจากข่าวสารทางการเมืองเป็นข่าวสารมุ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้ทางการเมืองและปัญหาของสังคม เป็นเรื่องสำคัญต่อการดำเนินชีวิตส่วนรวม ทำให้พฤติกรรมการรับข่าวสารทางการเมืองแตกต่างไปจากการรับข่าวสารประเภทอื่น ๆ ซึ่งอาจนำไปตอบสนองทางจิตอารมณ์ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์
- 5) ประชาชนมีความรู้ทางด้านการเมืองสูง มีแนวโน้มเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งข่าวสารหลากหลาย ทั้งสื่อมวลชนประเภท หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ รวมทั้งช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล และการรับฟังข่าวสารจากการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง บุคคลกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วยเช่นกัน
- 6) ปัจจัยทางประชากร มีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะปัจจัยทางการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูงอาชีพรับราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู รวมทั้งกลุ่มรายได้สูง จะเป็นกลุ่มที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูง และมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเช่นกัน ส่วนปัจจัยทางอายุนั้น กลุ่มคนที่มีอายุในระดับวัยกลางคนจะเปิดรับข่าวสาร

ทางการเมืองมาก และให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มอายุน้อยและกลุ่มสูงอายุ ในกลุ่มอายุน้อยมักเปิดรับข่าวสารเพื่อตอบสนองทางอารมณ์ ขณะที่กลุ่มสูงอายุนั้น มีพฤติกรรมเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารทางการเมืองทั้งสื่อมวลชนและระหว่างบุคคลน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

เสน่ห์ นนทะโชติ (2524) ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านวังคล้า อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ประชาชนในชุมชนชนบทโดยเฉลี่ยมีระดับการศึกษาทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างต่ำ
- 2) ประชาชนในชุมชนชนบทที่มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่า มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงกว่าประชาชนที่มีระดับการสื่อสารทางการเมืองต่ำกว่า
- 3) ในการสื่อสารทางการเมือง ประชาชนในชุมชนชนบทส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าสื่อสารระหว่างบุคคล
- 4) ประชาชนในชุมชนชนบทที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการเปิดรับสื่อมวลชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล
- 5) ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนในชุมชนชนบทเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่แน่นอนในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระดมพลจากผู้อื่นนั้นมีน้อยกว่าสองประการแรก
- 6) ประชาชนในชุมชนชนบทที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการเปิดรับสื่อมวลชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของตนเองมากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล และในทางตรงกันข้ามประชาชนที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการถูกชักจูงระดมพลมากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากการเปิดรับสื่อมวลชน

นฤพนธ์ เศรษฐสุวรรณ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ ข่าวสารและพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2533 ผลการศึกษา พบว่า

ตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารประเภทหนังสือพิมพ์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ โดยเฉพาะเพศชาย จะได้รับข่าวสารมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุมากจะเปิดรับข่าวสารมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ทั้งข่าวสารโดยทั่วไปและข่าวสารเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะเปิดรับข่าวสารมากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี ผู้มีรายได้มากจะเปิดรับข่าวสารมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ทั้งข่าวสารโดยทั่วไป และข่าวสารเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรด้านประสบการณ์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ผู้ที่ไม่เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เปิดรับข่าวสารการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครน้อยกว่าผู้ที่เคยไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแล้ว

ส่วนสื่อมวลชนที่เคยได้รับความเชื่อถือมากที่สุดในการเผยแพร่ข่าวสารการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โทรทัศน์

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับกิจกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ผู้ที่เปิดรับข่าวสารการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมากจะตัดสินใจได้เร็วกว่าผู้ที่เปิดรับน้อย แต่ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารทั้งข่าวโดยทั่วไปและข่าวการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่มีผลต่อเหตุการณ์การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร โดยผู้ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ไปเลือกตั้งเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ ส่วนเกณฑ์ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณสมบัติของตัวบุคคลมากที่สุด

ต้องฤติ ปุณณกัณต์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การเปิดรับการสื่อสารกับการพัฒนาความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชน แต่ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารจากการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชน
- 2) ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารทั้งจากสื่อมวลชนและจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชน
- 3) ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารทั้งจากสื่อมวลชนและจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน